

που το πνεύμα διακρίνει ανάμεσα στα πράγματα. Ο Αρθ. Καϊάλο στην «Πρόση της δημοσιογραφίας»¹³ αναφέρει πλήθος τέτοιων παραδειγμάτων στην προσπάθειά του να αναλύσει την ψυχολογική διεργασία που οδηγεί στη δημοσιογραφία.

Η πειραματική «μέθοδος», λέει ο R. Thom, είναι ανίκανη από μόνη της να ανακαλύψει τις αιτίες ενός φαινομένου. Το πείραμα σκοπεύει στο να επιβεβαιώσει μια υπόθεση. Αλλά από που προέρχεται αυτή η υπόθεση; Πώς δημιουργείται; Ποια είναι η νοητική διεργασία που μας οδηγεί στην καινούρια αυτή φανταστική αναπαράσταση της πραγματικότητας που ονομάζουμε υπόθεση προς επιδείωση; Πώς αναφύεται αυτή η ιδέα που μας αποκαλύπτει την καινούρια διασύνδεση και τη σχέση που υπάρχει μεταξύ πραγμάτων ή φαινομένων; Όλες αυτές οι ερωτήσεις θέτουν για μια ακόμη φορά τα προβλήματα της σχέσης που υπάρχει μεταξύ του ερευνητή και του μελετώμενου αντικειμένου. Θέτουν σε επεξεύρωση την έννοια της αντικειμενικότητας του χώρου της επιστήμης, την ουδετερότητα του παρατηρητή σε σχέση με το αντικείμενο του, την δεονότητα και το αλάθητο των συμπερασμάτων του. Ο E. Morin κλείνει την εισαγωγή του στο τρίτο έργο του «Η μέθοδος, κ.λπ.» λέγοντας ότι η μόνη γνώση που αξίζει είναι αυτή που τρέφεται από την αβεβαιότητα.

Ο Ράιχ δεν σταμάτησε να πιστεύει ότι «έρθυνα χωρίς λάθη είναι αδύνατο να υπάρξει. Οποιαδήποτε μελέτη της φύσης πηγαίνει ψαρουλιεμένα, είναι ασταθής, αθέατη, έτοιμη να ξαναχάσει». Η αντικειμενική περιγραφή των φυσικών λειτουργιών συναντάει πάντα μπροστά της το πρόβλημα των ορίων του παρατηρητή. Τα όρια αυτά αναφέρονται τόσο στις αισθητηριακές του λειτουργίες, τις οποίες είναι υποχρεωμένος να χρησιμοποιήσει για να πλησιάσει το αντικείμενο του, όσο και στον τρόπο σκέψης του. Η σκέψη, λέει ο R. Thom, είναι μια δύσκολη λειτουργία που ξεφεύγει από κάθε ρουτίνα και από κάθε μέθοδο, για να συμπληρωθεί ο E. Morin ότι, αυτό που ονομάζουμε μέθοδο, σχηματίζεται κατά τη διάρκεια της έρευνας και δεν μπορεί να διατυπωθεί παρά εκ των υστέρων, όταν πια το τέλος ξαναγίνεται ένα καινούριο ξεκίνημα, αυτή τη φορά πλασισμένο με μια μέθοδο. Γι' αυτό και ο Νίτοε έλεγε ότι «οι μέθοδοι έρχονται στο τέλος». Δεν πρόκειται δέδια για έναν φανόλο κύκλο, αλλά για μια κίνηση σε σπινάλιό όπου η επιστροφή στην αρχή αποτελεί ένα καινούριο ξεκίνημα ατομακρινόντας μας συγχρόνως από αυτήν.

Η παράδοξη ομοιότητα από τις δασικές αυτές αρχές της ψυχολογικής επιστημολογίας, έχει

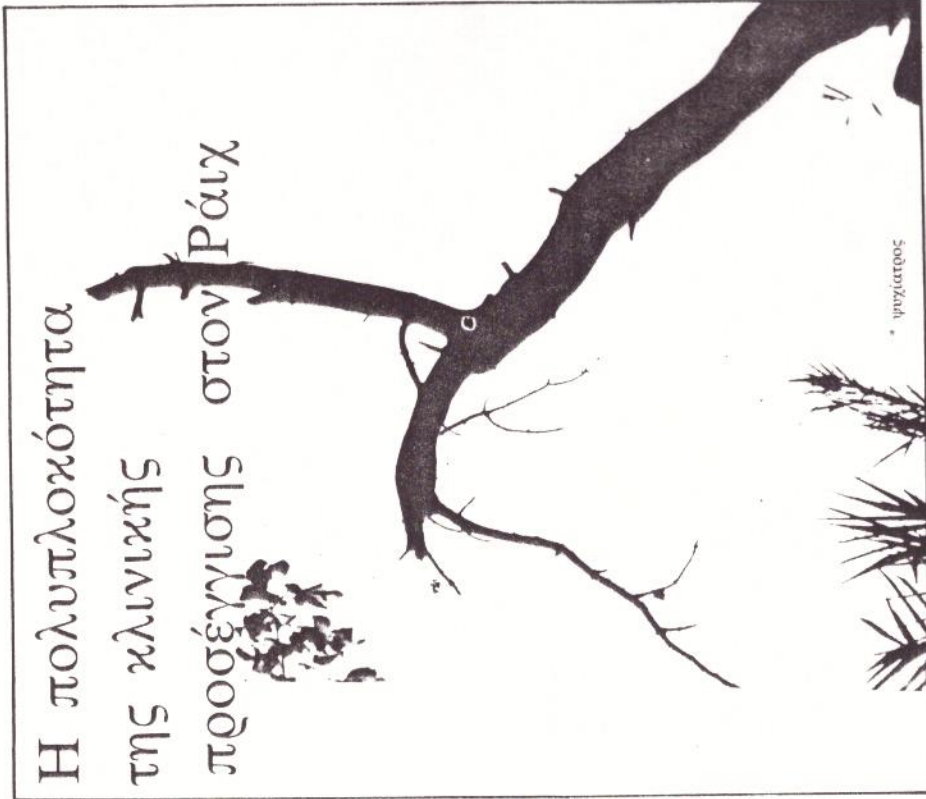
ένα στόχο να διευρυνθεί ο χώρος μέσα στον οποίο κινείται η σκέψη, προκειμένου να σταθούν τα στενά πλαίσια που την πνιγουν, οι τεχνικές και τα στενά πλαίσια που την ακινητοποιούν. Ο Ράιχ πιστεύει ότι, αν θέλουμε να εντοπίσουμε τη ρίζα των αιτίων των μεγάλων λαθών στην πορεία της επιστήμης, θα συναντήσουμε την έννοια της ακινησίας. Το ακίνητο ταυτίζεται με το απόλυτο, με τη δεδαιότητα, με την αντικειμενικότητα. Οι πειραματικές τεχνικές, με τα απόλυτα και πολλές φορές στατικά πρωτόκολλα, συγχρόνως και ταυτίζονται με τη μέθοδο, την παρατήρηση, τη γενικευση, οδηγώντας στην αποσύνδεση των πραγμάτων από τη φυσική τους κίνηση. Στο έργο του ο Ράιχ προσπάθησε συχνά να καταγγείλει αυτό που ονομάζει μηχανιστική σκέψη. *Διανύσας όμως η αφήρηση του αυτή έγινε με τρόπο ατιμωτό, σε αντίθεση με την πολιτικότητα που προσέδινε, και προσπαθούσε να διαφυλάξει για το έργο του.* Έπεισε, έτσι, στην παγίδα της επιγραμματικότητας και της συνθηματολογίας στις αντιδράσεις του προς τον εξωτερικό κόσμο, πράγμα που δεν είναι δέδια ασχέτο και με την ψυχολογία του. Έτσι αυτό που τον έκανε γνωστό στο πλατύ κοινό δεν είναι ο σύγχρονος τρόπος με το οποίο προσπάθησε να διερευνησει ορισμένα φαινόμενα, αλλά η ατμοσφαιρική της αντιδρασής του απέναντι στο επιστημονικό και κοινωνικό κατεστημένο. Καθώς δε χρησιμοποιούσε στις αντιδράσεις του ορισμένες από τις αποψεις και συμπεράσματά του με τρόπο επιγραμματικό, η απόρριψη του συνόλου του έργου και της σκέψης του από το μεγαλύτερο μέρος της επιστημονικής κοινότητας δεν άργησε να έλθει. Δεν είναι όμως λίγα τα σημεία του έργου του που εξακολουθούν να είναι επίκαιρα και να προσβλημάτιζον τη σύγχρονη σκέψη και την επιστημονική πρακτική.

Βιβλιογραφία

1. K. Axelos: *Heraclite et la philosophie*, Paris, Ed. Gallimard.
2. H. Foerster: «Notes pour une epistemologie des objets vivants» Dans L' *Unité de l'homme. Invariants biologiques et Universaux culturels*, Ed. Le Seuil, Paris, 1974.
3. E. Morin: *La methode, la nature de la nature*, Ed. Le Seuil, Paris, 1977.
4. B. Ράιχ: *Η ανάληψη του χαρακτήρα*, Εκδ. Καστανιώτης, Αθήνα.
5. W. Reich: *L' ether, Dieu et le diable*, Ed. Payot, Paris.
6. W. Reich: *La biopathie du cancer*, Ed. Payot, Paris.
7. Γ. Ριγιάτος: *Εισαγωγή στην ψυχολογική ογκολογία*, Αθήνα, 1985.
8. Guillo-Bataille: *Psyche et cancer*, Synapse No 8.
9. S. Freud: «Esquisse d'un Psychologie scientifique» Dans *La naissance de la psychanalyse*, Paris, PUF, 1965.
10. R. Thom: «La methode experimentale», *Le debut*, No 34, 1985.
11. G. Bateson: *La nature et la pensee*, Paris, Seuil, 1979.
12. C. Bernard: *Introduction a l' etude de la medecine experimentale*, Paris, FATAUD, 1967.
13. Α. Καϊάλο: *Η αρχή της Δημοσιογραφίας*, Εκδ. Καζάντζο-λη, Αθήνα.

Στέλιος Στυλιανίδης*

Η πολυπλοκότητα της κλινικής προσέγγισης στον Ράιχ

* ψυχίατρος

Ίσως πολλά χαρακτηριστικά της προβάλλουν την επικαιρότητα της επιστημολογικής σκέψης του Ράιχ κι ανάμεσά τους υπογραμμίζεται συχνά η έννοια της πολυπλοκότητας. Κι είναι μια έννοια-κλειδί· γιατί προσανατολίζει τον επιστήμονα προς ένα καινούριο τρόπο προσέγγισης του αντικειμένου του, και τον προετοιμάζει για μια νέα στάση που θα πρέπει να υιοθετήσει απέναντι στα φαινόμενα που παρατηρεί και με τα οποία έρχεται σε επαφή· γιατί στη σύγχρονη επιστημονική μεθοδολογία η παθητική ουδετερότητα του ερευνητή αποτελεί πλέον ένα μύθο.

Η ποσοληματική αυτή αν και αφορά όλους τους επιμέρους τομείς της γνώσης, μπαίνει με οξύτητα σε εκείνους όπου το αντικείμενο μελέτης είναι ακριβώς η σχέση που δημιουργεί ο ειδικός με το υποκείμενο-αντικείμενο του χειρισμού του. Η γέννηση αυτής της σχέσης δεν γίνεται με τυχαίο και ατρόδωλετο τρόπο, αλλά προϋποθέτει την ύπαρξη ενός πλαισίου το οποίο την εμπειρεύει και την ανατροφοδοτεί. Η κλίμακή αυτή διασάφηση αποτελεί ένα από τα πιο αναμφισβήτητα θέματα όσον αφορά την «αντικειμενικότητα» της κλινικής μεθόδου.

Ο Ράιχ σε όλη του την επιστημονική πορεία υπογράμμισε τη σημασία αυτής της μεθόδου, που δόξαζε κάθε άλλο παρά επιστημονική είναι για τον ερευνητή, αφού τον αναγκάζει να θέσει συνεχώς σε ερευνητική το όλο του στη διαμόρφωση των φαινομένων που παρατηρεί, αλλά και το πλαίσιο μέσα στο οποίο αυτά εξελίσσονται. Έτσι, μέσα από το γκωδές και πολυδιάστατο έργο του Ράιχ η σχολίαση της πολυπλοκότητας των προβλημάτων που θέτει σε σχέση με την ανάλυση των αντιτάσεων του ασθενή, κατά τη διάρκεια της ψυχαναλυτικής διαδικασίας, είναι επιβεβαιωμένη από μια ουσιαστική ψυχοθεραπευτική πρακτική. Είναι ίσως ένα μέτρος λιγότερο γνωστό του έργου του, δεν παύει όμως να παραμένει βασικό στα προβλήματα των συναφθώσεων μεταξύ άτομικού - κοινωνικού - βιολογικού - ψυχικού, που συνυπαρχούν με κάθε θεραπευτική διαδικασία.

Το ζήτημα των αντιτάσεων του ασθενή στην ψυχανάλυση και η προσπάθεια ξεπερασμάτος τους δεν απασχόλησε φυσικά μόνο τον Ράιχ, αλλά και άλλους σύγχρονους του σημερινούς ψυχαναλυτές, όπως τον Φρέντλ⁶ και τον Ράιχ⁷. Πολλά από τα προβλήματα αυτά παραμένουν στο προσκήνιο του σύγχρονου διαλογού στο χώρο της ψυχαναλυτικής θεωρίας και πρακτικής. Το ζήτημα της αλλαγής της στάσης του αναλυτή, της μεταρρύθμισης των χειρισμών του μερυστά στις αντιτάσεις του αφορισμού, όσον αφορά, απασχόλησε έντονα και τον Φρόυντ⁸ από τα πρώτα χρόνια της ψυχαναλυτικής πρακτικής του. Όμως, όταν ο Φρόυντ συναντά μια αντίσταση του ασθενούς στην εξέλιξη της ψυχαναλυτικής διαδικασίας, προσπαθεί να μη θέσει σε επείγουσα τη θεραπευτική μέθοδο μέσα από αλλαγή χειρισμών, αλλά κυρίως να διερευνήσει τον ενδοψυχικό παράγοντα που αποτελεί την αιτία της υποτεθήμενης ή παρεμπιπτόμενης δυσκολίας.

Μερικές από τις συνέπειες των ανθεκτικών αντιτάσεων του αναλυόμενου στην ψυχαναλυτική θεραπεία ήταν και η αύξηση της διάρκειας της ανάλυσης, τα πενήτα έως, συχνά, εβδομήντα θεραπευτικά αποτελέσματα, η έντονη παθητική στάση και εξάρτηση του αναλυόμενου από τον αναλυτή και μεταξυ άλλων και η παρατηρούμενη από ψυχαναλυτές ανεπάρκεια της γλώσσας των ζωνών και του πλαισίου στην υπερέκφραση αυτών των αντιτάσεων. Η κοινή, από πολλούς αναλυτές, διαπίστωση αυτών των φαινομένων δεν εξυπακούει και μια αυτονόμητα ζωνή ψυχικής θεωρητικής απαντήσεως και αντίστοιχων τεχνικών χειρισμών. Κάθε αναλυτής αποκτά τη δικιά του προσεχτική θεωρία ή, αυτό το κοινόπορο πρόβλημα, και για την κατανοήση της μεταβλητής σημασίας της διαχίζης θεωρήσεως του, ζωννείται ουσιαστικά η προσπάθεια και άλλων λάσεων του, που αφορούν αποκρίσεις σε άλλους ψυχαναλυτές.

Ο Φρέντλ⁶, τελειώνοντας ότι «όσο ο ασθενής εξασκείται να έρχεται στις συνεδρίες του, το νήμα της ελπίδας δεν είναι κομμένο, υποστηρίζει ότι ο αναλυτής τότε έχει καθήκον να όρει τα κατάλληλα μέσα για την υπερέκφραση των αντιτάσεων για τη συνέχιση της αναλυτικής θεραπείας. Αφού, μάλιστα, για τον Φρέντλ, (1919), η ψυχανάλυση συνδράμει στην χειρωνακτική ιδία «να λειτουργήσει σαν ένα δεύτερο τραύμα, όταν κάτι από τη μεριά του αναλυτή γίνεται μάζα, σώμα, τραυματίζει». Με αυτή την αντίληψη διατυπώνει αργότερα τη θεωρία του για την «ενεργητική τεχνική» στη θεραπεία (1920) και στη συνέχεια ο Φρέντλ προσπαθεί να όρει όλα τα δυνατά εκείνα μέσα για να αποφύγει αυτό το δεύτερο τραύμα.

Ο Φρόυντ⁷, αφού σκέφτηκε πολύ πάνω στις «ενεργητικές θεραπευτικές παρεμβάσεις» των συναδέλφων του, θα επιλέξει να δοθεί το βάρος στη μεταψυχολογική εξήγηση της αντίστασης και των φαινομένων παρατάσεως των ψυχαναλύσεων, παρά να μεταβάλει την τεχνική στάση του. Ηδη το 1915, στο έργο του «Η ψυχαναλυτική τεχνική», όπου τονίζει τη σημασία της εμνησίας των αντιτάσεων πάνω στην διαλεκτική φαντασίωσης / παραψυχολογίας που αναπτύσσεται κατά την ψυχαναλυτική διαδικασία, ο Φρόυντ δίνει προτεραιότητα στη φαντασίωση. Από τότε το ενδιαφέρον και η προσοχή του θα μετατοπισθούν στην ενδοψυχική σύγκρουση και ο ίδιος θα απομακρυνθεί από την ανάλυση των εξωτερικών στοιχείων, που επιδρούν στο ψυχαναλυτικό πλαίσιο και στις αντιτάσεις του αναλυόμενου. Από τότε, σαν φυσική συνέπεια μιας τέτοιας θεωρητικής επιλογής, οι κανόνες της ουδέτερότητας και της ατομικής του αναλυτή δεν θα μεταβληθούν για μερικές δεκαετίες. Η έννοια της *αυτίστασης* γίνεται έτσι αφορμώνας λίθος της φρουδικής θεωρίας.

Αλλά οι θεωρητικές επιλογές μέσα από αυτούς τους προδοληματικούς γύρους από τα αίτια της τραυματικής παραψυχολογίας του υποκειμένου, της αντίστασης και της διαπόληξης της σεξουαλικής εννομήσεως και της εννομήσεως της αυτοσυμπλήρωσης, φανερώνεται να γίνονται πιο σαφείς για τον Φρόυντ το 1920, με το θεμελιώδες έργο του «Πέραν της αλήθης της ηθικής». («Au delà du principe de plaisir»). Σηματοποιώντας στο έργο του το σκέπυ του, θα υποστηρίξει με τοιαύτη εισήγησης την έννοια του «Καταναγκασμού της επαναλήψεως» («Compulsion de repetition»), δηλαδή μιας εννομήσεως που εκδηλώνεται με τη μορφή προηγουμένης κατάσταση, ο Φρόυντ καταλήγει στην «ενομήση του θανάτου» σαν ενστικτώδη που - παρόλο που με την εννομήση της ζωής (έθους) - εντάσσεται σε κάθε ζωντανό ον, ζυτάρω, και όλα ούτε να το επαναφέρει στην κατάσταση.

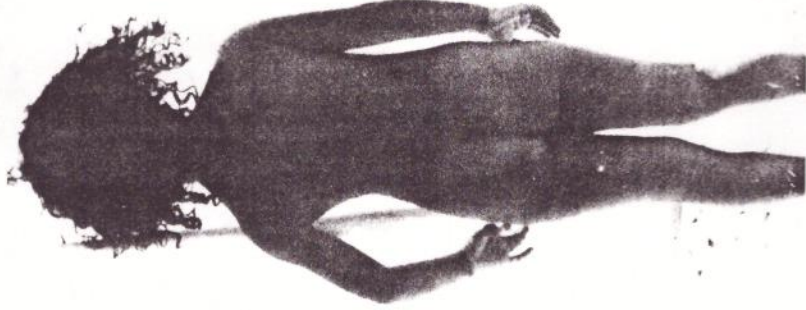
στάση της άμυνας ύλης.^{**} Έκτοτε λοιπόν η έκδοση του συστήματός των δυο ανταγωνιστικών αυτών εννομήσεων θα καθορίζεται τόσο τη θεράπεια των νευρώσεων, όσο και τη διάρκεια των αναλύσεων. Επομένως το κείμενο του 1920 παραμένει σταθμός για την πορεία του ψυχαναλυτικού κινήματος, αφού δυο διαφορετικοί προσανατολισμοί γίνονται διακριτοί μεταξύ τους: ο ένας ο «ορθόδοξος» θα ρίξει το βάρος του στις μεταψυχολογικές έρευνες, ενώ ο άλλος, πιο «θεραπευτικός προσανατολισμός», θα εμψύχνησει τη μελέτη της θεραπευτικής σχέσης του θεραπευτικού πλαισίου και των θεραπευτικών χειρισμών.

Εκτός, οι διατάσεις και οι μεγάλες θεωρητικές διαφορές θα έχουν σαν κοινό κορμό τη θέση που παίρνει κάθε αναλυτής απέναντι στην τραυματική παραψυχολογία και στη θεμελιώδη φρουδική υποθεση της εννομήσεως του θανάτου. Ο Φρέντλ, ο Άντλερ, ο Γιούνγκ, ο Ράιχ, ο Ράιχ έχουν διαφορετική θέση και αναζήτηση σε όλα τα προβλήματα. Μάλιστα ο Φρέντλ και ο Ράιχ στο κοινό τους έργο «Προσοπτικές της ψυχανάλυσης»⁸ διατυπώνουν την άποψη ότι «μόνη η μεταψυχολογική εμνησία των αντιτάσεων του ασθενούς είναι ανεπαρκής, αν δεν μεταβούμε ταυτόχρονα το πλαίσιο της θεραπείας». Μέσα σ' αυτό, λοιπόν, το ιστορικό πλαίσιο και φορτισμένο, για το ψυχαναλυτικό κίνημα, κλίμα θεωρητικών αναζητήσεων και συζητήσεων διατυπώνει ο Ράιχ τις απόψεις του.

α) Ο Ράιχ παρατηρεί μέσα από την κλινική του εμπειρία ότι «οι συνειδητοποιήσεις των παλαιών συγκρούσεων, μέσα από την εμνησιακή διεργασία στην ανάλυση» παραμένουν συχνά εκλογικευμένες και αποσυνδεδεμένα από το συναισθήματα. Μια τέτοια λειτουργία εμνησιακής δραστηριότητας του αναλυτή δεν μπορεί παρά να έχει μικρή θεραπευτική αξία. Το σημαντικό είναι να συνοδεύεται η πράξη της εμνησιακής ανάλυσης από τα αισθήματα που συνδέονται με το υλικό αυτό στον ασθενή πριν φάσσουμε τις αντίστοιχες αντιτάσεις, η εμνησία γάνει για τον Ράιχ τα θεραπευτικά της αποτελέσματα, αφού ο ασθενής την αποδέχεται ή την απορρίπτει ανάλογα και μόνο με το είδος της μεταβιβάσεως, που έχει δημιουργήσει με τον αναλυτή του, και όχι με την αναπόληση του υλικού. Έτσι ο Ράιχ σ' αυτό το σημαντικό ζήτημα της ψυχαναλυτικής «τεχνικής» επιμένει αμετάκλητα. Επιπλέον πιστεύει ότι η εμνησία των μεταβιβάσιμων αντιτάσεων από τους ψυχαναλυτές δεν ήταν μόνο αποστηματοποιητή, αλλά και ασυνεπής. Άσχημα ζήτημα στην τάση πολλών συναδέλφων του να υποτείνουν τη σπουδαιότητα της

συμπεριφοράς των ασθενών κατά την διάρκεια των συνεδριών και να υποδαμνίζουν την αναγκαιότητα αλλαγής των κλασικών χειρισμών από τη μεριά τους. «Πρέπει», γράφει, «να συζητήσουμε την προσοχή μας και στον τρόπο με τον οποίο λέει τα πράγματα ο ασθενής και όχι μόνο σε αυτά που λέει».

β) Έτσι, ο Ράιχ προσπαθεί να κατανοήσει τους θεραπευτικούς παράγοντες που επιφέρουν τη ψυχική αλλαγή κατά τη διάρκεια της ψυχαναλυτικής διαδικασίας, που παραμένει εξαιρετικά πολύπλοκη στην κατανοήση της. Αναφερόμενος στον Φρόυντ, που έλεγε ότι «το συμπύωμα ενδέχεται να εξαφανισθεί όταν γίνε συνειδητό το συνειδητό περιεχόμενό του, αλλά δεν πρέπει οπωσδήποτε να εξαφανισθεί», ο Ράιχ δεν στέκει μοφολογικά σ' αυτό μα επιφέρει και θέτει το ερώτημα για το «ποιο είναι ο άλλος παράγοντας που θεωρούνται αναγκαίοι για την εξέλιξη του συμπύματος; Ποιες παρτερρα συνθήκες καθορίζουν αν με την συνειδητοποίηση θα πραγματοποιηθεί η θεραπεία ή όχι».

Μιλώντας για τα αδιέξοδα που αντιμετώπιζον οι αναλυτές στη σχέση «λίκνισμα» της ψυχάνυλης διαδικασίας, ο Ράιχ παρατηρεί ότι «ο αναλυτής πολλές φορές εγκλωβίζεται σε ένα προετοιμασμένο πρότυπο που προσοφίζεται τάχα σαν να ταίριαζε σ' όλες τις περιπτώσεις, χωρίς να δίνεται ιδιαίτερη προσοχή στις ειδικές παρτήρησις της κάθε περίπτωσης, σε σχέση με την εκλογή του κατάλληλου χρόνου και με το βάθος των αναγκαίων ερμηνειών». Και με αυτή την έννοια ο Ράιχ επιμένει στη σκιαγράφηση ενός *επιπέδου πλαίσιο αναφοράς* της «τεχνικής», έτσι που να δίνει αρχική ελευθερία για την εφαρμογή της αντίληψής μας σε κάθε ξεχωριστή περίπτωση.

Το «θεραπευτικό πλαίσιο», γράφει ο J. L. Donnet,⁴ «είναι ένα μεταδατικό στοιχείο, έτσι κατασκευασμένο που δεν θα ξέφυγε να ορίσουμε με αυστηρό τρόπο τα όρια του, αλλά μόνο να ποιμή αυτό που δεν είναι: ούτε η εξωτερική πολιτική του αναλυτικού πεδίου παράματιότητα, ούτε το ίδιο αυτό το πεδίο». Μία τέτοια προβληματική γύρω από την αναγκαίουσα ασφάλεια των ορίων του ψυχάνυλικού πλαισίου και γύρω από μια ενδεχόμενη, «δυσκαμψία», που δεν ανταποκρίνεται στις ανάγκες κάθε αναλυμένου, επιβεβαιώνεται έτσι την ίδια τη θεραπευτική διαδικασία, παραμένει εξαιρετικά επίκαιρη.⁵ «Ο πολυπλοκός δρόμος που συνίσταται στο να λύσουμε τον κόμπο», γράφει ο Ράιχ στην «Ανάλυση του χαρακτήρα»,⁶ είναι ο συντομότερος, να ο συντομότερος δρόμος για την άριστη επιτυχία».

γ) Μέσα από αυτή την εξέλιξη της κλινικής του προσδοματικής ο Ράιχ περνάει στην ανάλυση των αντιστάσεων του ασθενούς μέσα από την ανάλυση του *χαρακτήρα* του (1983): «Στη διάρκεια της ανάλυσης, ο χαρακτήρας ενός ασθενούς μεταδίδεται αμέσως σε αντίσταση: αυτό σημαίνει ότι στην καθημερινή ζωή ο χαρακτήρας παίζει τον ίδιο ρόλο που παίζει στην θεραπευτική αγωγή: τον ρόλο ενός παραταυτικού ψυχικού μηχανισμού». «Το άτομο είναι "χαρακτηριολογικά θεωρημένο" ενάντια στον εξωτερικό κόσμο, και ενάντια στις ασυνείδητες ανάγκες του».¹⁰ Μέσα από αυτή τη θεωρητική υπόθεση ο Ράιχ δημιουργεί τη θεωρία για την ανάλυση του χαρακτήρα, που είχε μεγάλη απήχηση στους ψυχάνυλικούς κύκλους της δεκαετίας '20-'30, και αναφέρεται ακόμα και σήμερα.

⁴ Αναφορισθεί σε μερικές θεραπευτικές προσπάθειες που ίδιον τον θεραπευτικό πλαίσιο από γυναικούς ψυχάνυλης (Klein, Anzen, Beider, Green, Donnet, κ.λ.λ.) όπως και σε (α) την προβληματική παραλληλίας της ζώνης «εργασίας» σε ψυχοδυναμικούς ασθενείς από «εργασίες» «Ψυχολογική σχολή του Παρισιού» (Mar-

Δηλαδή ο βασικός κανόνας της αναλυτικής τέχνης του Ράιχ είναι η απομύηση της αντιστάσεως του χαρακτήρα που παρατηρείται από την πλήρωσα του υλικού και η αναλυτική της επεξεργασία, με στόχο την ερμηνεία της σημασίας της.

δ) Αλλά ο Ράιχ δεν περιορίζεται στις κλινικές παρατηρήσεις που στηρίζουν την αλλαγή της τεχνικής της αναλυτικής διαδικασίας που προτείνει. Ταυτόχρονα προσπαθεί να αναδείξει και το πρόβλημα της διολογικής και κοινωνιολογικής όψης του ψυχισμού του ατόμου, η οποία την πολυπλοκότητα της παραγνωρίζεται στην κλινική ανάλυση. Ο Ράιχ υποστηρίζει με πάθος ότι πρέπει να θεωρούμε το αναλυόμενο υποκείμενο σαν διολογική και ψυχική ένότητα, η οποία με πολύπλοκο τρόπο συνάλλασσεται και επιθεάζεται από την κοινωνική και πολιτιστική πραγματικότητα.

Μ' αυτή την υπόθεση, όσον αφορά μεν τη διολογική συνιστώσα του ανθρώπου, ο Ράιχ ισχυρίζεται «ότι τελικός σκοπός μιας θεραπευτικής αγωγής είναι η αποκατάσταση της οργανικής ικανότητας του ατόμου». Επομένως, όλη η πρακτική της ανάλυσης της συμπεριφοράς και του χαρακτήρα σπάζει και αυτή στην αποκατάσταση του οργανικού αντανακλαστικού. Άρα μ' αυτή την οπτική, η διαδρομή της επιστημονικής σκέψης του Ράιχ δεν μπορεί να διαχωριστεί, όπως κάνουν πολλοί μελετητές που σε «ενδοιαστικό-μαχητικό» τμήμα και σε «αμερικανικό εφευρετικό» με αφοχή τα περιβάματα για την οργάνωσή. Από την άλλη πλευρά η θεωρία της ανάλυσης του χαρακτήρα και του οργανισμού δεν είναι μόνο αλληλένδετες στο έργο του Ράιχ, αλλά στηρίζουν και τις θεωρητικές αντιλήψεις του για την αντίθεση του προς μια «ένορμηση του θανάτου», για τον φουδο-μαρξισμό και για τη σεξουαλική απελευθέρωση.¹¹ Παραμένοντας συννεπής με τις επιστημονικές του υποθέσεις και ιδεολογικές διακηρύξεις, ο Ράιχ θέλει να παραμείνει και στην κοινωνική και πολιτιστική πραγματικότητα, αφού πιστεύει ότι η κοινωνική δυστυχία και οι «αστίες»...¹² ρηθικές αξίες μπορούν να δρουν στην αφετηρία σοβαρών ψυχικών διαταραχών.

Υποστηρίζει, λοιπόν, ότι η ψυχάνυλη δεν είναι μια θεραπευτική μέθοδος που προσοφίζεται για μια εφαρμογή σε ευρεία κλίμακα. Επίσης ότι η Ψυχάνυλική Εταιρεία δεν μπορούσε να παραμείνει ουδέτερη μετρούσα στην

¹⁰ Αργότερα, την τελευταία περίοδο της ζωής του, ο Ράιχ υποστήριξε ότι οι αστικές αξίες δεν είναι μόνο συνδεδεμένες με τον καπιταλισμό, αλλά είναι απαραίτητα κάθε ολοκληρωτής ιδεολογίας, συμπεριλαμβανομένης και της κοινωνιστικής, όπως αυτή εφαρμόστηκε στις ζωές του υπεραστού σοσιαλισμού.

ενθύνη της αντισεξουαλικής ρηθικής και νομοθεσίας στη δημιουργία ψυχικών διαταραχών. Η έντονη στο κομμουνιστικό κόμμα και η δημιουργία του Κέντρου Σεξουαλικής Υγιεινής στη Βιέννη (1927-1930) (σαν πρότυπο, για την εποχή του, δικτύου Κοινωνικής Ψυχικής Υγιεινής), οι συγκρούσεις και ο μετέπειτα αποκλεισμός του από την διεθνή Ψυχάνυλική Εταιρεία, εκφράζουν, ίσως μαζί με τον ουτοπικό φουαντισμό και τη δυσκαμψία του χαρακτήρα του, το αγνό πείσμα του Ράιχ να πραγματοποιήσει την υπόθεσή του στην τότε κοινωνική πραγματικότητα.

ε) Δεν μπορούμε να επεκταθούμε στα επιστημονικά άλματα του Ράιχ που αφορούν την «αδύναμη» σύνθεση μαρξισμού και ψυχάνυλης, σ' ένα μοναδικό συνεκτικό ερμηνευτικό σύστημα για τον κόσμο. Όμως, νομίζουμε πως πρέπει να σταθούμε για λίγο στη σημασία της κριτικής που άσκησε ο Ράιχ στη φροϊδική θέση της «ενορμηθής του θανάτου» και στις συνέπειές της. Ο Ράιχ θεωρούσε ότι στην κλινική πράκτική, η εφαρμογή της έννοιας της ενορμηθής, η εφαρμογή καθύστεσε τη σεξουαλικότητα «ενα άδειο κέλυφος». «Η έννοια της λίκνισμα επέταξε να έχει αποδοχήσε σεξουαλικό περικομένο και έγινε ένα μια κοίφια λέξη». Με την απόρριψη της ενορμηθής του θανάτου, ο άνθρωπος διαφεύγει από τις ρηθικές κατηγορίες του καλού και του κακού. Η καθάρη σεξουαλικότητα, η καθάρη επιθυμία για οργασμό, στη γένεσή της δεν είναι ούτε κακό ούτε καλό. Σύμφωνα με τον Ράιχ, μεταδίδονται σε κακό, κάτω από την επίδραση της κοινωνικής καταπίεσης, όταν το σώμα του υποκειμένου χάνει τη φυσική σεξουαλικότητα του, αλλοτριώνεται, για να μετατραπεί σε εργαλείο παραγωγής. Έτσι ο κύκλος θεωρητικής σύνθεσης μαρξισμού και ψυχάνυλης για τον Ράιχ κλείνει πιο οριστικά, με τις μετέπειτα επεξεργασίες του για την απελευθέρωση του ατόμου σε μια ιδανική κοινωνία...

Είναι ίσως ακόμα νωρίς να γίνει μια νηφάλια αποτίμηση και αξιολόγηση του έργου του Β. Ράιχ, αυτού του «σμίλητη των εικόνων του κόσμου», όπως θα έλεγε ο Μαρξ. Όμως αν αναγνώσουμε την *δια-κίνηση της επιστημονικής σκέψης* του Ράιχ στην εποχή του, με κάποια απόσταση από τις ιδεολογικές φορτίσεις της, από την πολιτική συνθηματολογία και την ηρωποίηση του, θα διακρίνουμε ίσως έννοιας όπως αυτές της πολυπλοκότητας, της συνάρθρωσης ατομικού-κοινωνικού, διολογικού-ψυχικού, την ιδιαιτερότητα του θεραπευτικού πλαισίου και τις τεχνικές, την ασαφότητα στη μεθοδολογία της έρευνας και της θεωρητικής σκέψης, οι οποίες διατηρούν τη ζωντάνια τους στην σύγχρονη επιστημονολογική σκέψη.

Τίσις, κατά πρόεκταση, γεννιέται και μια άλλη αφορμή να αναρωθούμε για τους λόγους που μετέφεραν τις θεωρητικές υποθέσεις του Ράιχ, ιδιαίτερα στην Ελλάδα, σχεδόν μόνο σε επαναστατικό - αναρρητικό λόγο για τη σεξουαλική απελευθέρωση και την κοινωνική χειραφέτηση. Ένας τέτοιος ιδεολογικός λόγος, παράγει όλο και περισσότερο απλουστευμένες ιδέες για όλο και περισσότερο πολύπλοκο κοινωνία. Παράγει μύθους και «ορθολογιστικές ιδεολογίες για όλο και περισσότερο αθέατες πραγματικότητες», όπως το σημειώνει ο Μοργκ. Τίσις γιατί η πολυπλοκότητα και η αβεβαιότητα στην θεωρητική ανάλυση δεν κινητοποιεί ούτε ενθουσιάζει εύκολα και ανώδυνα, δεν προτείνει οδόνες για εύκολες προδοίες επιθυμιών, ούτε ψευδο-προδρόμους αλήθειες και εύκολες ταυτίσεις.

Βιβλιογραφία

1. M. Cartier: *La vie et l'oeuvre de Wilhelm Reich*, Lausanne, Suisse, 1981
2. C. Clement, P. Bruno, L. Séve: *Για μια μαρξιστική κριτική της ψυχάνυλικής θεωρίας*, Εκδ. Ανεργασίας, Αθήνα 1972.
3. R. Dadoon: *Cent fleurs pour W. Reich*, Ed. Payot, 1973.
4. J.L. Donnet «Le divan tempre». Dans *Nouvelle Revue de Psychanalyse*, No 8, 1973, Ed. Gallimard.
5. S. Ferenczi (σε συνεργασία με τον O. Rank): (1924) «Perspectives de la psychanalyse» in *Oeuvres complètes*, Payot 1982.
6. S. Ferenczi: *Oeuvres complètes*, Tome I.II.III.IV, Paris, PUF 1977, p. 116-130.
7. S. Freud: *La technique Psychanalytique*, Paris, PUF 1977, p. 116-130.
8. S. Freud: «Au delà du principe de plaisir», in *Essais de psychanalyse*, Nouvelle tradition, Paris, Payot, 1981, p. 41-115.
9. E. Morin: *Αφήνοντας τον εσωστό αιώνα*, Εκδ. Ποέ, 1987, Αθήνα.
10. B. Ράιχ: *Η ανάλυση του χαρακτήρα*, Εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα, 1987.
11. B. Ράιχ: *Διαλεκτικός υλισμός και ψυχάνυλη*, Εκδ. Ελευθέριος Τίσιος, Αθήνα, 1986.

28
ΧΡΟΝΙΑ ΚΟΝΙΝΙΣΤΑΣ

Ο Μανώλης Μπαρμπουγκλής
και οι συνεργάτες του
σε περιμένουν στα 4 μεγάλα βιβλιοπωλεία

1. ΑΡΕΤΟΠΟΛΕΩΣ 4, ΤΗΛ. 228 682	2. ΕΤΝΑΤΙΑ 190, ΤΗΛ. 235 916	3. ΤΟ ΚΑΘΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΑΡΕΤΟΠΟΛΕΩΣ 6, ΤΗΛ. 271 883	4. ΤΟ ΣΤΡΩΤΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΚΑΡΟΛΟΥ ΠΤΗΧΑ 3, ΤΗΛ. 239 746 το ποσοστό παιδικού βιβλιοπωλείου

ΒΙΒΛΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΓΙΑ
ΒΙΒΛΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΓΙΑ
COMPUTERS

ΤΡΑΡΑ
ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ
ΒΟΗΘΗΤΙΚΑ ΣΕΝΟΝ ΓΛΩΣΣΕΣ
Αγγλικά - Γερμανικά - Ιταλικά - Γαλλικά

βιβλία, γυναικεία βιβλία για σας και
το παιδικό σας από 30 διην.
Επιπλέον, βιβλία και μερικές
με τις καλύτερες τιμές.

ΜΑΝΩΛΗΣ ΜΠΑΡΜΠΟΥΓΚΛΗΣ
ΙΣΤΟΡΙΑ ΣΤΟ ΒΙΒΛΙΟ